

***Tuberta maerens* (O.P.-CAMBRIDGE, 1863), een nieuwe spin voor de Belgische fauna (Araneae Hahniidae)**

door Domir DE BAKKER & Léon BAERT

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 29, 1000 Brussel (e-mail : ddebakker@kbinirsnb.be, baert@kbinirsnb.be).

Abstract

We report the capture of a female of *Tuberta maerens* (Araneae Hahniidae) for the first time in Belgium. Therefore we add it to the list of Belgian spiders.

Keywords : *Tuberta maerens*, Hahniidae, Araneae, Belgian spiders

Samenvatting

Het kamstaartje *Tuberta maerens* (Araneae Hahniidae) werd voor de eerste keer gevangen in België en wordt dus hierbij toegevoegd aan de lijst van Belgische spinnen.

Résumé

Nous rapportons la capture d'une femelle de *Tuberta maerens* (Araneae Hahniidae). Comme cette espèce n'est pas sur la liste des araignées belges nous la rapportons comme nouvelle pour la faune belge.

Inleiding

Tijdens een bemonsteringscyclus van één jaar met bodemvallen in diverse bossen in het kader van het project "Bosbodemclassificatie aan de hand van ongewervelde bosbodemfauna" (AMINAL-project B&G/15/96) werd de identiteit vastgesteld van een volwassen vrouwtje van *Tuberta maerens*. Vermits deze spin niet bekend is van de recente soortenlijst van Belgische spinnen (MAELFAIT *et al.*, 1998) melden wij ze dus als nieuw voor de Belgische fauna.

Omstandigheden

Het vrouwtje werd gevonden in een dennenbestand in 'Het Kamp' (Gemeente Schilde) waar de boomlaag bestaat uit Grove Den (*Pinus sylvestris*). De struiklaag is opgebouwd uit Wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia*). De kruidlaag bevat vooral planten van zandige en meestal voedselarme omstandigheden zoals Bochtige smeel (*Deschampsia flexuosa*) en Pijpestrootje (*Molinia caerulea*).

Taxonomie en Systematiek

Genus *Tuberta* SIMON, 1884

Tuberta maerens (O.P.-CAMBRIDGE, 1863)
(Tuber (Gr.) = knobbel of zwellung, maerens
(Lat.) = rouwig, triest)

De systematische achtergrond van dit genus laat nog vraagtekens toe over de juiste positie ervan. De soort werd beschreven als behorende tot de familie van de Agelenidae (O.P.-CAMBRIDGE, 1863). Daarna werd het genus *Tuberta* (samen met het genus *Cryphoeca*) door LEHTINEN (1967) overgeplaatst naar de subfamilie Cryphoecinae (Familie Hahniidae). BRIGNOLI (1983) en PLATNICK (1997) houden deze indeling nog aan, maar andere auteurs (LOCKET & MILLIDGE, 1953; ROBERTS, 1985; HANSEN, 1992; HAMBLER, 1995; EVANS & HAMBLER, 1995; ROBERTS 1998) betwijfelen de juiste systematische positie van deze soort en vermelden de soort nog altijd als behorende tot de familie

van de Agelenidae. Op basis van welke kenmerken zij dit doen is niet bekend (heel waarschijnlijk de vorm van het web). Wij volgen de systematische indeling van PLATNICK (1997).

Tuberta was vroeger zeer nauw verwant met de genera *Mastigusa* (*Tetrilus*) en *Cryphoeca*. *Tetrilus* daarentegen wordt door PLATNICK (1997) bij de familie Dictynidae gerekend, hoewel LEHTINEN (1967) *Tetrilus macrophtalmus* en *T. arietina* bij *Tuberta* (Hahniidae) insluit. HAMBLER (1995) rekent deze spin (door de bouw van het web en het typische habitat waar het voorkomt) dichter bij *Cryphoeca* dan bij *Tetrilus*.

Ecologie en voorkomen

De biologie en het preferentieel voorkomen van deze soort wordt uitgebreid beschreven door EVANS & HAMBLER (1995) en HAMBLER (1995) en, tenzij anders vermeld, is alle informatie afkomstig van deze auteurs. De soort blijkt voor te komen in Oostenrijk, Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland, Hongarije, Italië en de Balkan (BONNET, 1959; BRISTOWE, 1939).

Ze schijnt een preferentie te hebben voor relatief open en zonnige bossen. Ze werd ook soms in heide gevonden, maar dit zou waarschijnlijk om een migrerend exemplaar kunnen gaan (een bomenrij van Zomereik (*Quercus robur*) stond nog geen 200m van de bemonsterde plaats). Er zijn reeds 8 vindplaatsen gekend in Groot-Brittannië waar de soort het meest gevonden wordt op Zomereik (*Q. robur*), maar occasioneel ook op Grove den (*Pinus silvestris*), berk (*Betula spec.*), Beuk (*Fagus sylvatica*) en Taxus (*Taxus baccata*). De gegevens op het vasteland zijn schaarser, waar ze is gemeld van olm (*Ulmus spec.*) en Plataan (*Platanus hybrida*). HEIMER & NENTWIG (1991) citeren ze als een soort die voornamelijk onder stenen en onder schors te vinden is en beschrijven ze als zeer zeldzaam. De soort blijkt het liefst op takken van bomen te leven die een voldoende textuur hebben voor verankering en vasthechting van het web en voor het verbergen van de ingang van het web (zie ook HANSEN, 1992). Het bos moet dus een open structuur bezitten waarbij de takken van de bomen goed en snel kunnen opwarmen. EVANS & HAMBLER (1995) onderzochten de microhabitatpreferenties van deze soort op bomen en kwamen tot de conclusie dat ze zich vooral ophoudt op de meest blootgestelde delen van de boom of tak en dat de grootste populaties

zich waarschijnlijk situeren op bomen die permanent blootgesteld zijn aan de zon. De geringe distributie in Groot-Brittannië zou te wijten zijn aan de iets lagere temperaturen die de distributie van de soort zou belemmeren (BRISTOWE, 1939). Ook zou het een zeer slechte kolonisor zijn ingevolge : a) een trage reproductie waarbij er slechts 2-5 eieren per cocon geproduceerd worden (HANSEN, 1992) en b) een gering dispersievermogen (EVANS & HAMBLER, 1995). Of deze spin oude bossen zou prefereren betwijfelen we. Wij vonden de soort in 'Het Kamp' te Schilde in een aangeplant dennenbestand dat toch niet zo oud is (ongeveer 70 jaar).

Een samenleven met mieren (zoals bij *Mastigusa*) is niet bekend van de literatuur.

De soort is een van de langst levende Europese spinnen : in gevangenschap werden ze maar liefst tot 32 maanden oud (dit is de periode vanaf het uitsluipen uit het ei tot het afsterven van het adulte exemplaar). Adulte mannetjes zouden voornamelijk gevangen worden tussen juli en november (zie ook HANSEN, 1992; HEIMER & NENTWIG, 1991). Vrouwtjes zouden gedurende het ganse jaar gevangen worden, maar met een piek van mei tot oktober. Onze vondst dateert van de maand januari (lediging van 21 januari 1998) wat in overeenstemming is met HANSEN (1992) die ooit ook een volwassen vrouwtje ving in januari. Of vrouwtjes ook bij ons het ganse jaar kunnen gevangen worden is niet bekend (één waarneming is te weinig om daar uitsluitel over te geven).

De soort wordt vermeld in LOCKET & MILLIDGE (1953) en ROBERTS (1985). Deze soort wordt echter niet vermeld in ROBERTS (1998) wat ons doet vermoeden dat deze soort over het hoofd werd gezien, gezien de meerdere meldingen van deze soort in Groot-Brittannië door HAMBLER, 1995. Ondanks de meerdere waarnemingen de laatste tijd staat de soort wel op de Rode Lijst in Groot-Brittannië (MERRETT & HAMBLER, 1991)

Dankbetuiging

Wij betuigen hierbij onze dank aan AMINAL, afdeling Bos en Groen (IR. D. MADDELEIN) omdat zij ons de mogelijkheid (en de middelen) ter beschikking hebben gesteld om dit onderzoek uit te voeren. Verder wordt ook het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer en medewerkers bedankt die dit project co-ordineerden.

Referenties

- BONNET P., 1959. - *Bibliographia Araneorum*. Vol. 2 (5), Toulouse : 4231-5508.
- BRIGNOLI P.M., 1983. - *A catalogue of the Araneae described between 1940 and 1981*. Manchester University Press, 755 pp.
- BRISTOWE W.S., 1939. - *The comity of spiders*. Vol. I. Ray Society, London, 228 pp.
- CAMBRIDGE O.P., 1863. - Descriptions of twenty-four new species of spiders. *Zoologist* 21 : 8561-8599.
- EVANS K.L. & HAMBLER C., 1995. - The microhabitat of *Tuberta maerens* (Araneae, Agelenidae). *Bulletin of the British arachnological Society* 10(3) : 101-103.
- HAMBLER C., 1995. - The biology of *Tuberta maerens* (Araneae, Agelenidae). *Bulletin of the British arachnological Society* 10(3) : 97-100.
- HANSEN H., 1992. - Über die archniden-fauna von urbanen lebensräumen in Venedig-II. Die rindebewohnenden arten des stammereiches von *Platanus hybrida*. *Bolletino del Museo civico Storia naturale di Venezia* 41 : 91-108.
- HEIMER S. & NENTWIG W., 1991. - *Spinnen Mitteleuropas*. Verlag Parey, Berlin und Hamburg : 543 pp.
- LEHTINEN P., 1967. - Classification of the cribellate spiders and some allied families with notes on the evolution of the suborder Araneomorphae. *Annales Zoologici Fennici* 4 : 199-468.
- LOCKET M.A. & MILLIDGE A.F., 1953. - *British Spiders*. Vol. II. Ray Society, London : 449 pp.
- MAELFAIT J.-P., BAERT L., JANSSEN M. & ALDERWEIRELDT M., 1998. - A Red list for the spiders of Flanders. *Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen* 68: 131-142.
- MERRETT P. & HAMBLER C., 1991. - *Tuberta maerens*. In : BRATTON J.H. (ed.), *British Red Data Books : 3. Invertebrates other than insects* : 170-171. Peterborough, Joint Nature Conservation Committee.
- PLATNICK N.I., 1997. - *Advances in Spider Taxonomy 1992-1995 with redescrptions 1940-1980*. New York Entomological Society, 976 pp.
- ROBERTS M.J., 1985. - *The spiders of Great Britain and Ireland. Vol. I : Atypidae to Theridiosomatidae*. Harley Books, 229 pp.
- ROBERTS M.J. 1998. - *Spinnengids*. Tirion Baarn, 397 pp.

Bulletin S.R.B.E./K.B.V.E., 135 (1999) : 183

Coléoptères Curculionidae de Belgique

par Guy LHOST

- Phyllobius (Pseudomylocerus) sinuatus* F. : 1 ex. trouvé à Roly (province de Namur) par battage de *Crataegus*. Cette espèce avait été capturée, il y a quelques années, à Assenede (Flandre orientale) sur *Salix*. L'exemplaire de Roly a été trouvé le 28.VIII.1999.
- Calosirus rhenanus* SCHULTZE : 1 ex. de De Panne (Bois Calmeyn) par fauchage d'*Alliaria petiolata*, le 22.V.1999.
- Rhytidostoma globulus* HERBST : 1 ex. provenant de la Flandre occidentale (De Panne, Bois Calmeyn), sur *Populus alba*, le 21.VIII.1999. 1 ex. provenant de Roly (province de Namur), sur *Populus tremula*, le 28.VIII.1999.
- Anoplus plantaris* NAEZEN : 1 ex. sur *Alnus glutinosa* à De Panne (West Vlaanderen), le 21.VIII.1999.
- Balaninus (= Curculio) cerasorum* PAYK. : 1 ♂ et 8 ♀♀ à De Panne (Bois Calmeyn, West Vlaanderen), le 6.VIII.1999, par battage de fruits d'*Alnus glutinosa*. Cette espèce est rare tant en Belgique qu'en France.
- Orchestes (= Rhynchaenus) alni* L. : 2 spécimens sur *Alnus glutinosa*, les 6 et 21.VIII.1999, par battage, à De Panne (Bois Calmeyn, West Vlaanderen).
- Dans le même site que ci-dessus, trouvaille de *Anthonomus bituberculatus* C.G. THOMSON sur *Crataegus* sp. Cette espèce, assez commune dans l'Entre-Sambre et Meuse, ne m'était pas connue du littoral.